

E N C Y K L I K A P I A X I .

—

DIVINI REDEMPTORIS

O bezbožeckém komunismu.

Přeložil

Dr. BEDŘICH VAŠEK

V O l o m o u c i r o k u 1 9 3 8 .

D I V I N I
R E D E M P T O R I S

O bezbožeckém komunismu.

Přeložil

Dr. BEDŘICH VAŠEK

V Olomouci v létě roku 1938

NIHIL OBSTAT

Msgr. Dr. Ferd. Černík.

IMPRIMATUR

Dr. Joannes Martinů, vicarius generalis

Olomucii, die 1. aprilis 1937.

Nr. 5399.

PŘEDMLUVA.

Na jeden z nejsvízelnějších problémů doby vrhá jako silný reflektor své ostré světlo nová encyklika.

Důležitost předmětu encykliky netřeba odůvodňovati. Nesčíslné duše ve všech státech se úzkostlivě ohlížejí, aby jim byl objektivně zhodnocen komunism, aby jim byly naznačeny i cesty, jak by se mu mohlo účinně čeliti.

Tato encyklika jest - jak tomu bývá u encyklik často - plna vět, z nichž jiskří oslnivě pravda a ozařuje i místa, kam dosud paprsky světla pronikaly nedostatečně. Jsou v dějinách techniky i vynálezy samy v sobě dost nepatrné, které však při svém konečném použití zrevolucionovaly život technický, hospodářský i kulturní. A bývají v encyklikách věty na první pohled všední, někdy i velmi kratičké; když však se u nich zastavíme a necháme je v sobě plně vyznít, jaké nové myšlenkové obzory se nám často rozevrou! V jaké veliké myšlenkové plameny se ty zdánlivě nepatrné ohníčky rozhoří!

Encyklika Divini Redemptoris je plna takových na

prvý pohled drobných ohníčků, způsobilých však rozhořeti se v naší duši ve velké myšlenkové ohně!

Jak vděční musíme býti svatému Otci, že nám dává bezpečnou orientaci v olázce tak svízelné, jako je komunism!

V Olomouci 31. března 1937.

Dr. Bedřich Vašek.

O BEZBOŽECKÉM KOMUNISMU

1. Zaslíbení Vykupitele ozařuje prvou stránku dějin lidstva; a tak pevná naděje v lepší doby mírnila žal nad ztrátou ráje a doprovázela lidstvo na jeho bolestné cestě, až se naplnil čas a Spasitel světa svým příchodem na svět splnil očekávání. Přinesl novou všeobecnou kulturu křesťanskou, nekonečně vyšší, než byla ta, které se kdy předtím dopravoval člověk namáhavě a jen v některých národech s nejvýhodnějšími podmínkami.

2. Ale boj mezi dobrem a zlem zůstal na světě jako smutné dědictví prvotního hříchu; a starý pokušitel nikdy nepřestal svádět lidstvo svými podvodnými sliby. Proto během staletí převrat stíhal převrat až po revoluci našich dnů, která takřka všude buď již skutečně řádí nebo aspoň vážně hrozí vybuchnouti a svým rozsahem a svou divokostí překonává vše, co bylo v dřívějších pronásledováních podniknuto proti Církvi. Celé národy jsou v nebezpečí, že upadnou v barbarství ještě horší než bylo to, ve kterém se brodila největší část světa při příchodu Vykupitele.

3. Tímto tak hrozivým nebezpečím - vycítili jste to již, ctihodní bratři - je bolševický a bezbožnický komunismus, jehož cílem jest povaliti sociální řád a rozdrtit až do základů křesťanskou kulturu.

Jak si počínala Církev vůči komunismu.
ODSUZOVALA JEJ JIŽ DŘÍVE.

4. Vzhledem k takovému nebezpečí Církev mlčeti nesměla a nemlčela, Nemlčela zvláště tato apoštolská Stolice,

dobře vědouc, že je jejím nejvlastnějším posláním hájiti pravdu a spravedlnost a všechny ty věčné statky, kterých komunism neuznává a které potírá. Hned od dob, kdy vzdělané kruhy se pokoušely osvoboditi lidskou kulturu od pouh morálky a náboženství, naši předchůdcové otevřeně a výslovně obraceli pozornost světa na důsledky odkřesťanění lidské společnosti. A vzhledem ke komunismu náš ctihodný předchůdce Pius IX. svaté paměti hned roku 1846 pronesl slavnostní odsouzení, potvrzené později v Syllabu, „oné zhoubné nauky, zvané komunism, která je v nejvyšším rozporu s přirozeným právem, a která, kdyby jednou nabyla moci, by způsobila úplný rozvrat práv, životních poměrů a majetku všech, ba i úplný rozvrat lidské společnosti“.¹ Později jiný náš předchůdce nesmrtelné paměti, Lev XIII., v encyklice „Quod apostolici muneris“ označil komunism za „zhoubný mor, který zasahuje morek lidské společnosti a vedl by ji do zkázy“;² a jasně poznávaje situaci, prohlásil, že bezbožnická hnutí mas technického věku měla svůj původ v oné filosofii, která již po staletí se snažila odloučiti vědu a život od víry a Církve.

PROJEVY NYNĚJŠÍHO PAPEŽE.

5. I My za svého pontifikátu jsme často starostlivě a důrazně upozorňovali na bezbožecké proudy, hrozivě vzrůstající. Když se roku 1924 naše pomocná mise vrátila ze Sovětského Svazu, vyslovili jsme se proti komunismu ve zvláštním proslovu, určeném celému světu. Ve svých encyklikách „Miserentissimus Redemptor“ 8. května 1928, „Quadragesimo anno“ 15. května 1931, „Caritate Christi“ 3. května 1932, „Acerba animi“ 29. září 1932, „Dilectissima nobis“ 3. června 1933 protestovali jsme slavnostně proti pronásledováním, která vybuchovala tu v Rusku, tu v Mexiku, tu ve Španělsku; a ještě nezanikl všeobecný ohlas těch našich promluv, které jsme měli v uplynulém roce při zahájení světové výstavy katolického tisku, při audienci španělských uprchlíků a v poselství k svátku Narození Páně. Dokonce i sami nejzarytější nepřátelé Církve, kteří řídí z Moskvy tento boj proti křesťanské kultuře; svými neustálými útoky slovem a skutkem vydávají svědectví,

že papežství ještě i za našich dnů je věrným strážcem svatyně křesťanského náboženství, a že vyzývalo k bdělosti proti komunistickému nebezpečí častěji a důrazněji než kterákoli jiná veřejná autorita pozemská.

NUTNOST NOVÉHO SLAVNOSTNÍHO PROJEVU.

6. Avšak přes tyto opětovné otcovské výzvy, které jste Vy, ctihodní bratří, k naší veliké potěše věřícím tak věrně tlumočili i s výkladem - v tolika Vašich nových pastýřských listech, i společných - zhoršuje se nebezpečí pod tlakem obratných agitátorů den ode dne. Proto myslíme, že jest naší povinností pozvednouti svůj hlas v dokumentu ještě slavnostnějším, jak to bývá zvykem u této apoštolské Stolice, Učitelky pravdy, a jak je to samozřejmo vzhledem na skutečnost, že po takovém dokumentu touží veškerý katolický svět. A máme důvěru, že ozvěna tohoto našeho hlasu pronikne ke všem, kdo jsou prosti předsudků a kdo upřímně mají na zřeteli blaho lidstva; a to tím spíše, jelikož náš hlas je teď bolestně potvrzen obrazem hořkých plodů podvratných ideí, jaké jsme předvíдали a předpovídali, a kterých hrozivě přibývá ve skutečnosti v zemích komunismem již ovládaných, nebo které nebezpečně hrozí propuknouti v ostatních zemích na světě.

7. My tedy chceme ještě jednou jako ve stručném přehledu vyložití zásady bezbožeckého komunismu, jak se projevují především v bolševismu, a metody, jimiž pracuje, postaviti proti těmto bludným zásadám světlou nauku Církve, a zdůrazniti znova a důtklivě prostředky, jimiž je možno křesťanskou civilizaci, tuto jediné pravou Civitas humana, zachrániti před touto satanskou pohromou a pomoci jí k dokonalejšímu rozvoji, k opravdovému blahu lidské společnosti.

Učení a ovoce komunismu.

UČENÍ.

Bludný ideál.

8. Dnešní komunism, ve vyšší míře než jiná podobná hnutí v minulosti, skrývá v sobě bludnou myšlenku vykou-

pení. Lživý ideál spravedlnosti, rovnosti a bratrství v práci prozařuje jako žhavý žár všecku jeho nauku a všecku jeho činnost jakýmsi bludným mysticismem, který vsugeruje davům získaným klamnými sliby strhující nadšení a zápal. To je zvlášt' vysvětlitelno v době, jako je naše, kdy z vadného rozdělení pozemských statků vyplývá neobyčejná bída. Tento lži-ideál se také vychloubá, jako by byl dal podnět k jistému hospodářskému pokroku; tento však, došlo-li k němu skutečně, mívá příčiny jiné, jako na příklad, že se ve větších rozměrech zavede průmyslová výroba v zemích, kde dosud téměř nebyla, nebo že se zužitkují ohromné přírodní bohatství, nebo že se používá brutálních metod, aby se provedly obrovské práce malými náklady.

Vývojový materialism Marxův.

9. Nauka, kterou komunism utajuje pod slupkou mnohdy tak šalebnou a svůdnou, má v podstatě i dnes ještě svůj základ v Marxově učení o dialektickém materialismu a materialismu dějinném; teoretikové bolševismu dělají, jako by oni jediní správně tuto nauku vykládali. Podle ní existuje toliko jediná skutečnost, hmota se svými slepými silami, a ta vývojem se stala rostlinou, zvířetem a člověkem. I lidská společnost není ničím jiným než jen jedním z projevů a forem hmoty, která se vyvíjí zmíněným způsobem a s neodvratnou nutností směřuje za stálého zápasu sil ke konečnému vyrovnání: ke společnosti bez tříd. V takové nauce, jak je zřejmo, není již místa pro Boha, není rozdílu mezi duchem a hmotou, ani mezi duší a tělem; není života duše po smrti, a proto ani naděje v posmrtný život. Komunisté vycházejíce z dialektické stránky svého materialismu učí, že lidé mohou uspišiti zápas, kterým svět spěje ke konečnému vyrovnání. Proto se snaží, aby třídní rozpory ve společnosti ještě více zostřili, a třídní boj se svou nenávistností a ničením nabývá rázu křížácké výpravy ve službách pokroku lidstva. Naopak mají býti jako lidstvu nepřátelské zničeny všechny síly, ať si jsou jakékoli, které se stavějí proti těmto soustavně prováděným násilnostem.

Čím je komunismu člověk a rodina.

10. Komunism dále zbavuje člověka svobody, tohoto duchovního základu mravního života, odnímá lidské osobnosti jakoukoli důstojnost, a jakoukoli mravní oporu proti vzpouře slepých pudů. V poměru jednotlivce ke společnosti jest upíráno jakékoli přirozené právo lidské osobnosti, protože ta není v komunismu ničím jiným než pouhým kolečkem v soustavě; dále ve vzájemných vztazích lidí mezi sebou hlásá komunism zásadu naprosté rovnosti a neuznává nějaké nadřizenosti a autority zřízené Bohem, nevyjímaje ani autoritu rodičů; nýbrž prvním a jediným zdrojem tak zvané autority a podřizenosti mezi lidmi jest mu kolektivum. Ani nepřiznává jednotlivcům nějaké vlastnické právo nad přírodními statky a nad výrobními prostředky, protože z nich pramení vlastnická práva nad statky jinými; důsledkem prý by tedy byla vláda člověka nad člověkem. Právě proto je prý nutné, aby až do základů byl zrušen tento druh soukromého vlastnictví, jakožto první zdroj veškerého hospodářského otroctví.

11. Tím, že tato nauka odpírá lidskému životu jakoukoliv posvátnost a duchovní ráz, přirozeně snižuje manželství a rodinu na čistě libovolné a občanské zařízení, nebo na pouhý důsledek určitého hospodářského řádu; popírá existenci manželského pouta povahy právně-mravní, pouta, o kterém by nemohla rozhodovati libovůle jednotlivců nebo kolektiva; popírá tudíž i nerozlučnost manželství. Zvláště sluší vytknouti, že pro komunism není žena nějak vázána na rodinu nebo na domácnost. Hlásaje emancipaci ženy, odvádí ji od života rodinného a od péče o dítka a strhuje ji do veřejného života a do kolektivní výroby v téže míře jako muže, přesunuje péči o krb a o potomstvo na společnost. Odpírá se konečně rodičům právo výchovy, chápe se toto právo jako výlučné právo společnosti a jenom ve jménu společnosti a z jejího zmocnění smějí je rodiče vykonávati.

Co by se stalo ze společnosti.

12. Co by se tedy stalo ze společnosti, opírající se o takové hmotafské základy? Stala by se kolektivitou, v níž

by nebylo jiného uspořádání než podle potřeb hospodářské soustavy. Jejím jediným úkolem by byla výroba statků prostřednictvím kolektivní práce, jejím cílem by bylo užívati pozemských statků v ráji, ve kterém „každý by dával podle svých sil a dostával podle svých potřeb“. Společnosti přiznává komunism právo, nebo spíše neomezenou libovůli, aby ke kolektivní práci ujařmila jednotlivce, bez ohledu na jejich osobní blaho, třebaš i proti jejich vůli, a snad i násilím. Mravní a právní řád v ní by byl jen výslednicí dočasné hospodářské soustavy, původu tudíž čistě pozemského, tedy něčím proměnlivým a prchavým. Zkrátka vyvolává se dojem, že se zahajuje nové období a nová kultura, která jest ovocem slepého vývoje: „lidstvo bez Boha“.

13. Až si konečně jednou za oněch utopistických poměrů bez jakýchkoliv třídních rozdílů všichni osvojí řádné kolektivní smýšlení, pak politický stát, na nějž se nyní hledí jako na nástroj, kterým kapitalisté ovládají proletáře, ztratí jakékoliv oprávnění k existenci a zanikne; zatím však, dokud není ještě uskutečněn tento blažený stav, vidí komunism ve státu a státní moci nejučinnější a nejobecnější prostředek k dosažení svého cíle.

14. Hle, ctihodní bratří, toť nové evangelium, které bolševický komunism hlásá lidstvu jako poselství spásy a vykoupení! Soustava plná bludů a sofismat, v rozporu s rozumem i s Božím zjevením; rozvracející sociální řád, poněvadž jej ničí v samých základech; zneuznávající pravý původ podstaty a účele státu; popírající práva lidské osobnosti, její důstojnost a svobodu.

ROZŠÍŘENÍ.

Oslňující sliby.

15. Avšak jak je to jen možno, že taková soustava, vědecky dávno překonaná a skutečností prakticky vyvrácená, jak je to jenom možno, pravíme, že se může tak prudce šířiti ve všech dílech světa? Vysvětlení je v okolnosti, že velmi málo lidí dovedlo prohlédnouti pravou podstatu komunismu; nesčíslní podléhají svůdným slibům. Pod rouškou,

že běží toliko o zlepšení postavení pracujících tříd, o odstranění skutečných zlořádů, zaviněných liberálním hospodářstvím, a o spravedlivější rozdělení pozemských statků (cíle to nesporně plně oprávněné) a agitačním využitím světové hospodářské krise podařilo se komunismu dostat do sféry svého vlivu také ty kruhy obyvatelstva, které zásadně zavrhují každý materialism a teror. A jelikož každý blud obsahuje vždy také trochu pravdy, proto, postaví-li se ony oprávněné cíle, jež jsme naznačili, podle potřeb místa a doby chytře a nápadně do popředí, zakryje se tak, kde se to hodí, odporná a nelidská surovost zásad a metod komunistických. Takovým způsobem získávají i lidi více než průměrně nadané, a to dokonce tak, že se stávají apoštoly komunismu mezi mladou inteligencí, jejíž rozum není ještě dost vyspělý, aby postřehl vnitřní bludy. Hlasatelé komunismu dovedou dále těžiti i z protiv rasových, z protiv a rozporů mezi různými soustavami politickými a konečně i ze zmatků na poli vědy bez Boha, aby pronikli na university a opřeli články své nauky důvody lživědeckými.

Liberalism mu připravil cestu.

16. Aby se vysvětlilo, jak se komunismu podařilo, že jej bez prozkoumání přijaly tak veliké davy dělnictva, nutno si uvědomiti, že to bylo již k tomu připraveno náboženským a mravním odpadem, v němž je zanechala liberální hospodářská soustava. Když se dělníkům ukládala práce i v neděli, nezbyvalo jim času, aby splnili třebaš aspoň nejdůležitější náboženské povinnosti ve dny sváteční; nemyslelo se na to, aby se vystavěly kostely blízko továren, ani na to, aby se usnadnila práce knězi; naopak; spíše se ještě pořád dále pozitivně podporoval praktický odklon od náboženství. Jen se tu rozpomeňme na dědictví bludů, které tolikrát pranýřovali naši předchůdcové a my sami, a potom není divu, že se ve světě již tak daleko odkřesťaněném šíří komunistický blud.

Propaganda: chytrá a v úžasných rozměrech.

17. Další důvod, proč se komunistické názory tak prudce šíří, a pronikají do všech států, velikých i malých, s kul-

turou vyspělou i s méně vyvinutou, takže není na světě koutu, kam by se nebyly dostaly, je propaganda opravdu ďábelská, jaké snad nikdy svět neviděl: propaganda řízená z jediného ústředí a velmi dovedně se přizpůsobující poměrům u různých národů; propaganda, která má pro své účely ohromné finanční prostředky, úžasné organizace, mezinárodní kongresy a nesčetné dobře vyškolené síly; propaganda prováděná letáky, revuemi, kinem, divadly, rozhlasem, školami a dokonce i universitami, pronikající pohnutě do všech vrstev obyvatelstva (i do vrstev „lepších“), a to tak, že ani nepozorují jedu, který stále více vniká do jejich ducha a do jejich srdce.

Vzpoura mlčení v tisku.

18. Třetí mohutnou pomocí pro rozšíření komunismu jest opravdová vzpoura mlčení ve velké části světového nekatolického tisku. Pravíme vzpoura, protože jinak nelze si vysvětliti, že tisk, který se tak lačně shání i po malicherných každodenních příhodách, mohl tak dlouho mlčeti o zločinech v Rusku, Mexiku a také z velké části ve Španělsku páchaných, a mluvil poměrně tak málo o tak rozsáhlé světové organizaci, jako je moskevský komunism. Toto mlčení má částečně svou příčinu v krátkozraké politice a jest podporováno různými tajnými silami, které již odedávna usilují zničení křesťanský sociální řád.

SMUTNÉ VÝSLEDKY.

Rusko a Mexiko.

19. Zatím však bolestné výsledky této propagandy máme již před sebou. Kde se podařilo komunismu zapustiti kořeny a vládnout - a tu myslíme se zvláště otcovskou láskou na národy v Rusku a Mexiku - tam všemi prostředky usiloval o zničení (a prohlašuje to otevřeně) křesťanské kultury a náboženství až do samých základů a zhází v srdcích lidí a zvláště mládeže každou vzpomínku na ně. Vyháněl biskupy a kněze, odsuzoval je k nuceným pracím, střílel je a nelidsky usmrcoval; prosté laiky, když se zastávali náboženství, uvrhoval v podezření, trýznil je, pronásledoval, vláčil do žalářů a před soudy.

Hrůzy komunismu ve Španělsku.

20. I tam, kde - jako v našem předrahém Španělsku - zhoubný komunism neměl ještě dosti času, aby se plně projevili, rozpoutal jako v záplatu násilnictví ještě zuřivější. Nespálili jen ten neb onen klášter, nýbrž pokud jen mohli, zničili každý kostel a každý klášter a každou stopu křesťanství, i když běželo o nejznamenitější památky umění a vědy! Komunistický vztek nepřestal jen na vraždění biskupů a tisíců kněží, řeholníků a řeholnic, slídě především po takových, kteří a které se se zvláštní horlivostí ujímali dělnictva a chudiny; nikoliv, nýbrž v počtu ještě větším vraždil laiky všech stavů, kteří ještě pořád, možno říci den jako den, jsou popravováni v celých skupinách, a to jen proto, že byli dobrými křesťany nebo aspoň protivníky komunistického bezbožectví. A toto příšerné ničení se provádí se záštitou, barbarstvím a ukrutností, že by člověk nevěřil, že je to v našem věku možné. Není možno, aby rozumný a soukromý člověk nebo státník, je-li si jen vědom své odpovědnosti, se nezachvěl při myšlence, že by se mohlo to, co se dnes děje ve Španělsku, snad zítra opakovati v některém jiném civilisovaném státě.

Přirozený důsledek soustavy.

21. A nelze říci, že takové pusté ukrutnosti jsou jen přechodným zjevem, jaký doprovází každou velikou revoluci, osamocnými výbuchy rozjitření, k jakým dochází v každé válce. Nikoliv, to je přirozené ovoce soustavy, již chybí jakákoli vnitřní sebevláda. Sebevlády potřebuje člověk, ať již jako jednotlivec, ať již ve společnosti. I barbarské národy měly takovou uzdu v přirozeném zákoně, jež Bůh vryl v srdce každého člověka. A kde se tento zákon řádně zachovával, tu bylo viděti, jak se starověké národy zvedly k velikosti, která dosud některé snadno vznětlivé dějepytce strhuje k obdivu, snad i většímu, než vlastně zaslужují. Když však se vyrve lidem ze srdcí i pojem Boha, pak nutně jejich pudy a vášně je ženou do nejukrutnějšího barbarství.

Boj proti všemu, co je božské.

22. Avšak vidíme toto: po prvé v dějinách lidstva jsme

svědky chladnokrevně uváženého a do podrobností připraveného boje člověka proti „všemu, co je božské“ (II. k Sol. 2, 4). Komunism je protináboženský svou podstatou a pokládá náboženství za „opium pro lid“, protože prý náboženské pravdy, odkazující za hrob, odvádějí proletáře od úsilí o dosažení ráje sovětského, jenž je na této zemi.

Terorism.

23. Ale proti přirozenému zákonu a proti jeho Tvůrci nevzpírá se člověk beztrestně: komunism nemohl a ani nebude moci dosáhnouti svých cílů ani na poli čistě hospodářském. Je sice pravda, že v Rusku přispěl k tomu, aby lidé i statky byli vyburcováni z dlouhé a po věky trvající nečinnosti, a že nejrozmanitějšími prostředky, často bez svědomí používanými, se dopracoval jakéhosi hospodářského úspěchu; ale víme ze zpráv naprosto spolehlivých, i z nejnovější doby, že skutečně ani tu nedostal svým slibům; nemluvě ani o otroctví, jež uvalil terorism na miliony lidí. I na poli hospodářském je přece nutná jistá morálka, jistý mravní smysl pro odpovědnost, pro něž ovšem není místa v soustavě čistě materialistické, jako je komunism. Jako náhrada zůstává jen terorism, jak to právě nyní vidíme v Rusku, kde staří druhové v revoluci a v boji se navzájem popravují; terorism, který nedovede ani zadržeti zkázy mravní, a tím méně rozkladu sociální struktury.

OTCOVSKÁ LÁSKA K UJAŘMENÝM NÁRODŮM V RUSKU.

24. Tím však nechceme nikterak šmahem odsouditi národy v sovětském Rusku, k nimž chováme nejživější otcovskou lásku. Víme, jak mnohé z nich stenají pod tuhým jhem, jež na ně bylo násilně vloženo lidmi, kterým se o opravdové zájmy země z největší části nejedná, a chápeme, že mnohé jiné se daly oklamati bludnými nadějemi. My pronásíme soud nad systémem a nad jeho původci a podporovateli, kteří pokládali Rusko za nejvhodnější území, aby na něm uvedli v praxi soustavu, vypracovanou již před desítkami, a odtud ji šíří dál a dále po celém světě.

Světlá nauka Církve.

25. Vložili jsme tak bludy a násilnické a podvodné prostředky bolševického a bezbožnického komunismu. Nyní je na místě, ctihodní bratří, abychom stručně vyložili správný pojem lidské společnosti, jak učí rozum a zjevení prostřednictvím Církve, Učitelky národů, a jak Vy jej již znáte.

NEJVYŠŠÍ SKUTEČNOST: BŮH!

26. Nade vši jinou skutečností stojí nejvyšší, jediná svrchovaná Bytost, Bůh, všemohoucí Stvořitel všech věcí, nejmoudřejší a nejspravedlivější Soudce všech lidí. Tato nejvyšší skutečnost, Bůh, jest nejdokonalejším odsouzením nestydatých lží komunismu. A opravdu, Bůh exestuje nikoliv proto, že lidé v Něho věří, nýbrž poněvadž Bůh existuje, proto v Něho věří a k Němu se modlí, kdokoli před pravdou úmyslně nezavírá oči.

ČÍM JE ČLOVĚK A RODINA VE SVĚTLE ROZUMU A VÍRY.

27. Pokud se týká člověka, základní věty z toho, co o něm praví rozum a víra, jsme vložili v encyklice o křesťanské výchově.³ Člověk má duši duchovou a nesmrtelnou; jest osobou, od Stvořitele podivuhodně vybavenou dary těla i ducha, opravdovým „mikrokosmem“, jak říkali staří, malým světem, který má daleko větší cenu než veškerý bezmezný svět neoživený. Jeho posledním cílem v tomto budoucím životě je jedině Bůh; posvěcující milost jej povznáší na stupeň dítky Božího a činí ho příslušníkem království Božího a údem tajemného těla Kristova. Proto Bůh jej obdařil mnohými a rozmanitými přednostmi: právem na život, na nedotknutelnost těla, na prostředky nutné k existenci; právem směřovati k poslednímu cíli po cestě vyznačené Bohem; právem sdružovacím, právem vlastnití, právem používati majetku.

28. Manželství a právo přirozeným způsobem ho užívati jsou původu božského, a zrovna tak zřízení a základní prá-

va rodiny jsou stanoveny a určeny samým Stvořitelem, nikoliv lidskou libovůlí ani činiteli hospodářskými. V encyklice o křesťanském manželství⁴ a ve své encyklice o výchově, právě zmíněné, jsme o těch otázkách pojednali podrobně.

CO JE SPOLEČNOST.

Vzájemná práva a povinnosti mezi člověkem a společností.

29. Bůh však člověka určil zároveň pro život v občanské společnosti, které vyžaduje již i jeho přirozenost. V plánu Stvořitelově je společnost přirozeným prostředkem, jehož může a má člověk používat, aby dosáhl svého cíle; neboť lidská společnost je pro člověka, a ne naopak. To se arci nesmí chápat ve smyslu individualistického liberalismu, který podřizuje společnost sobeckému užtku jednotlivcovu; nýbrž toliko ve smyslu, že organickým spojením ve společnosti a vespolnou spoluprací se pro všechny umožňuje dosažení pravého pozemského blaha; dále v tom smyslu, že ve společnosti se rozvíjejí všechny vlohy individuální a sociální, vložené v lidskou přirozenost, které jdou nad bezprostřední užitek okamžiku, zobrazující ve společnosti dokonalost Boží, což v člověku osamoceném se uskutečnit nemůže. Ale i tento poslední účel je konec konců jen v zájmu člověka, aby tento odlesk Boží dokonalosti poznal a použil ho ke chvále Stvořitele a ke klanění se mu. Toliko člověk, lidská osobnost, a nikoli nějaká společnost, ať jakákoli, jest obdařena rozumem a vůlí mravně svobodnou.

30. Proto se nesmí člověk vykrucovati povinností k občanské společnosti, jak je stanovil Bůh, a představitelé autority mají právo jej donutiti ke splnění jeho povinností, když by se proti nim nezákonně vzpíral. Ale zrovna tak společnost nesmí oloupiti člověka o osobní práva, která mu byla propůjčena Bohem a z nichž nejdůležitější jsme vytkli výše, ani mu zásadně znemožňovati používání jich. Je tedy ve shodě s rozumem a jeho požadavky, že všechny pozemské věci směřují k člověku, aby jeho prostřednictvím byly uvedeny ve vztah ke Stvořiteli. A o člověku, o lidské

osobnosti platí to, co apoštol národů píše ke Korintanům o řádu lidské spásy: „Všecko je vaše, vy pak jste Kristovi, Kristus pak Boží.“ (I. Kor. 3, 23.) Kdežto komunism ochuzuje lidskou osobnost, převrací úplně poměr mezi jednotlivcem a společností, rozum a zjevení ji povznášejí na takovou výši!

Řád hospodářsko-sociální.

31. Vůdčí zásady pro řád hospodářsko-společenský vyložil Lev XIII. v sociální encyklice o dělnické otázce^b a My ve své encyklice o vybudování sociálního řádu^b jsme je upravili podle potřeb přítomné doby. Znova zdůrazňujeme odvěkou nauku Církve o individuální a sociální stránce soukromého vlastnictví přesně jsme vymezili právo a důstojnost práce, poměr vzájemné opory a pomoci, jaký má existovati mezi vlastníky kapitálu a pracujícími, dále mzdu, jež podle přísné spravedlnosti přísluší dělníku jak pro jeho osobu, tak pro jeho rodinu.

32. V téže své encyklice jsme ukázali, že záchrana dnešního světa ze smutné zkázy, do níž nás strhl amorální liberalism, nezáleží v třídním boji a v teroru, ani v autokratickém zneužívání státní moci, nýbrž v tom, aby sociální spravedlnost a křesťanská láska pronikla hospodářský a společenský řád. Ukázali jsme, jak zdravé poměry mají býti znovavybudovány podle správných zásad rozumného stavovství, v němž se zachovává nutná sociální nadřizenost a podřizenost, a jak se mají všechny stavy spojit v souladnou jednotu pod zorným úhlem obecného blaha společnosti. Právě v účinné podpoře tohoto souladu a tohoto uspořádání všech sociálních sil záleží nejvlastnější a nejdůležitější úloha veřejné a občanské moci.

Sociální hierarchie a přednostní práva státu.

33. Aby se dosáhlo této organické spolupráce, jejímž cílem je mír, přísluší státu podle katolické nauky důstojnost a autorita bdělého a prozíravého ochránce božských a lidských práv, která Písmo sv. a církevní Otcové tak často

zdůrazňují. Není pravda, že všichni v občanské společnosti mají stejná práva, a že není zákonitě nadřizenosti a podřízenosti. Stačí tu poukázat k výše zmíněným encyklikám Lva XIII., zvláště k encyklikám o státní moci⁷ a o křesťanském zřízení státu.⁸ V nich najde katolík jasně vyloženy zásady rozumu i víry, které jej uschopní, aby se uchránil bludů a nebezpečí komunistického názoru o státě. Oloupení o práva a zotročení člověka, popírání prvního a nadzemského původu státu a státní moci, brozné zneužívání veřejné moci ve službách kolektivistického terorismu jsou zrovna ostrou protivou toho, co žádá přirozená mravouka a vůle Stvořitelova. I člověk i společnost mají původ ve Stvořiteli a od Něho jsou navzájem na sebe odkázáni; proto se ani první ani druhý nesmějí vymikatí vespolným povinností, ani si navzájem upíratí nebo zkracovati práv. Stvořitel sám uspořádal tento vzájemný poměr v jeho základních rysech, a jest nespravedlivou zpupností, když si komunism osobuje právo na místo zákona Božího, založeného na nezměnitelných zásadách pravdy a lásky, vnucovatí politický program strany, který jest dílem lidské libovůle a je prosycen nenávisť.

KRÁSA TÉTO NAUKY CÍRKVE.

34. Církev učíc těmto jasným zásadám, nemá jiného cíle, než uskutečnití šťastné poselství, které zpívali andělé nad betlemskou stájí při narození Spasitelově: „Sláva . . . Bohu a . . . pokoj lidem“ (Luk. 2, 14); pravý pokoj a pravé štěstí, jež i zde na zemi, pokud je možno, se zřetelem ke štěstí věčnému, a jako příprava na ně; ovšem jen lidem dobré vůle. Tato nauka je stejně vzdálena všech krajností bludu, jakož i všeho přehánění stran a soustav, které se k nim hlásí; zůstává stále v rovnováze pravdy a spravedlnosti; tuto rovnováhu hlásá v teorii, provádí a podporuje ji v praksi, uvádějíc v soulad práva a povinnosti jedněch s právy a povinnostmi druhých; autoritu a svobodu, důstojnost jednotlivcovu a důstojnost státu, lidskou osobnost podřízeného a Boží autoritu nadřizených; a tak spojuje náležitou poddanost a uspořádanou lásku k sobě, k rodině a k vlasti s láskou k jiným rodinám a jiným národům na základě lásky

k Bohu, který jest Otcem všech, prvním počátkem a posledním cílem. Církevní nauka neodděluje oprávněně péče o pozemské statky od péče o statky věčné. Podřizuje sice pozemské hodnoty věčným, podle slov svého božského Zakladatele: „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a toto všechno bude vám přidáno“ (Mat. 6, 33); ale je daleka toho, aby byla netečná k záležitostem lidským a aby překážela kulturnímu a hospodářskému pokroku, naopak podporuje jej a napomáhá k němu, co nejrozuměji a nejúčinněji. Takto i v oboru hospodářsko-společenském jasně stanovila Církev - ačkoli nikdy nepřicházela s určitým hospodářským systémem, protože to není jejím úkolem - body a směrnice, které bezpečně vedou ke šťastnému pokroku společnosti, ač udává jen směrnice všeobecné, které vyžadují různého konkrétního přizpůsobení podle různých podmínek doby, místa a národů.

35. Že toto učení je moudré a nanejvýš prospěšné, připouštějí vsichni, kteří je skutečně znají. Zcela právem mohli význační státníkové potvrditi, že po prostudování rozličných sociálních systémů, nenašli jediného, který by byl moudřejší, než zásady rozvedené v encyklikách *Rerum novarum* a *Quadragesimo anno*. I v zemích, které nejsou katolické, ba ani křesťanské, se uznává význam katolické sociální nauky pro lidskou společnost. Ještě sotva před měsícem se neostýchal jeden uznávaný - nikterak křesťanský - státník ze vzdáleného východu prohlásiti, že Církev se svým učením o míru a křesťanské bratrské lásce poskytuje mimořádně významný přínos k udržení a upevnění poželaného míru mezi národy. Ano, i sami komunisté - víme to zespolehlivých zpráv, které se ze všech světadílů sbíhají zde ve středisku křesťanstva - nejsou-li dosud zcela zaslepeni, uznávají převahu církevní sociální nauky, je-li jim ovšem řádně vysvětlena, nad učením jejich vlastních vůdců a mistrů. Jen zcela vašní a nenávisť zaslepení zavírají oči před světem pravdy, proti které tvrdošjně bojují.

JE PRAVDA, ŽE CÍRKEV PODLE TÉTO NAUKY NEJEDNALA ?

36. Avšak protivníci Církeve, i když jsou nuceni uznati

moudrost její nauky, vyčítají jí, že nedovedla jednati podle těchto zásad, že si tedy musili hledati cesty jiné. Jak je toto obvinění nesprávné a nespravedlivé, to dokazují veškeré dějiny křesťanství. Abychom naznačili jen některé příznačné body: Křesťanství prvé hlásalo, a to způsobem a v míře a s přesvědčením, jak to neznaly věky dřívější, pravé a všeobecné bratrství všech lidí, bez rozdílu stavu a původu. Přispělo mocně k odstranění otroctví, nikoliv krvavou revolucí, nýbrž vnitřní silou své nauky, která pyšnou patricijku římskou pohnula, že ve své otrokyni viděla svou sestru v Kristu. Křesťanství se klanělo Synu Božímu, který z lásky k člověku se stal člověkem a „synem tesařovým“, ano, dokonce sám „tesařem“ (srov. Mat. 13, 55, Mar. 6, 3). Křesťanství povzneslo práci rukou k její pravé důstojnosti; onu práci rukou, kterou se dříve tak opovrhovalo, že i rozvázný Marcus Tullius Cicero, tlumoče obecné mínění své doby, neostýchal se napsati slova, za která by se nyní styděl každý sociolog: „Všichni řemeslníci mají zaměstnání opovržením hodné, protože v dílně nemůže býti nic čestného.“⁹

37. Věrna těmto zásadám, obnovila Církev lidskou společnost; pod jejím vlivem vznikala záračná díla charity, mohutné cechy řemeslníků a pracovníků všech oborů, kterým se sice liberalism minulého století posmíval jako věcem středověkým, na něž však dnes naši vrstevníci hledí s obdivem a snaží se ve mnohých zemích tak či onak znova uvést v život jejich základní myšlenku. A když jiné proudy rušily dílo Círky a překážely jejímu požehnanému vlivu, tato až po naše dny neustávala napomínati bloudící. Nechtě stačí, když se připomene, s jakou pevností, důrazem a vytrvalostí náš předchůdce Lev XIII. se domáhal pro dělníka práv sdružovacích, která mu tvrdošíjně odpíral liberalism, vládnoucí v nejmocnějších státech. A tento vliv učení Círky jest i nyní větší, než se na venek zdá, poněvadž vliv myšlenek na běh událostí je veliký a jistý, i když ho není viděti a není snadno jej změřiti.

38. Je svatá pravda a může se to plným právem říci, že Církev podobně jako Kristus, ubírá se stoletími, konajíc dobro všem. Nebylo by ani socialismu, ani komunismu,

kdyby ti, kdo vládnu národům, nebyli opovrhli učení a matefskými výstrahami Církv; oni však chtěli naopak na základech liberalismu a laicismu budovati jiné sociální stavby, které se napřed zdály mohutnými a velkolepými, brzo se však ukázalo, že jim chybí spolehlivé základy, a hrouí se bídně jedna po druhé, jako se musí hrouít všecko to, co nespočívá na jediném základním kameni, jímž je Ježíš Kristus.

Léky a prostředky.

POMOC JEST NUTNA.

39. Takové je tedy, ctihodní bratří, učení Církv, která jediná i na poli sociálním, zrovna tak jako na každém poli jiném, může přinést pravé světlo a býtí záchranou před ideologií komunistickou. Ale je třeba, aby taková nauka přecházela stále více v životní praxi, podle příkazu apoštola sv. Jakoba: „Buďte činiteli slova, a ne pouze posluchači, oklamávající sebe samy“ (Jak. 1, 22); proto je nyní nejpotřebnější věcí napnouti všechny síly, aby se postavila hráz proti hrozivému rozvratu, který se připravuje. Chováme pevnou naději, že aspoň vášnivost, s jakou synové tmy ve dne v noci pracují o své materialistické a bezbožecké propagandě, bude s to, aby svatě povzbudila dítky světla k stejné, ba ještě větší horlivosti pro čest velebnosti Boží.

40. Co je tedy třeba dělati, jakých léků používati, abychom bránili Krista a křesťanskou kulturu proti tomuto nebezpečnému nepříteli? Jako otec v kruhu své rodiny, chtěli bychom důvěrně pojednati, jakoby v soukromí a srdečně, o povinnostech, které ukládá veliký boj našich dnů všem dítkám Církv, a pronéstí svou otcovskou výstrahu i k těm synům, kteří jsou od Církv vzdáleni.

OBNOVA KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA.

Základní lék.

41. Jako ve všech bouřlivých obdobích dějin Církv, tak i dnes je hlavním záchranným prostředkem upřímná ob-

nova soukromého i veřejného života podle zásad evangelia u všech těch, kdo se honosí, že patří k ovčinci Kristovu, aby byli opravdu solí země, která uchraňuje společnost od takového rozkladu.

42. S hlubokou vděčností k Otci světél, od něhož sestupuje „všecko dáni výborné a každý dar dokonalý“ (Jak. 1, 17), pozorujeme všude blaživé známky této duchovní obnovy, nikoliv pouze v tolika dušičkách zvláště vyvolených, které v těchto posledních letech dostoupily vrcholu nejvyšší svatosti, a dále v tolika jiných, stále početnějších, které velkomyslně stoupají k téže zářivé metě, nýbrž i v novém rozkvětu zbožnosti, projevující se ve smýšlení i skutky, který pozorujeme ve všech vrstvách společnosti, i v nejmzdělanějších, jak jsme prohlásili ve svém posledním Motu proprio při novém uspořádání papežské akademie věd.¹⁰

43. Nemůžeme však popírat, že zbývá ještě veliká práce na této cestě duchovní obnovy. I v zemích katolických je ještě mnoho těch, kdo jsou katolíky skoro jen podle jména; mnoho těch, kteří sice s větší nebo menší věrností nejpodstatnější povinnosti náboženství, k němuž se chlubně hlásí, konají, kteří se však nesnaží, aby je lépe poznali, aby si osvojili důkladnější a hlubší přesvědčení o něm, tím méně pak, aby zevnějšímu chování odpovídal vnitřní jas správného a čistého svědomí, které zná a plní všechny své povinnosti s myšlenkou na vševědoucího Boha. Víme, jak velice Božský Spasitel odsuzuje onu dutou a pokryteckou vnějškovost, On, který chtěl, aby se všichni klaněli Otci „v duchu a v pravdě“ (Jan 4, 23). Kdo nežije opravdu upřímně podle víry, kterou vyznává, nebude se moci dnes, kdy s takovou silou duje víchř boje a pronásledování, dlouho udržeti. Bude žalostně stržen touto novou potopou, která ohrožuje svět, a tak nejenom si sám připravuje svou vlastní záhubu, nýbrž uvede v posměch i křesťanské jméno.

Odpoutanost od pozemských statků.

44. A tu chceme, ctihodní bratři, zvláště vytknouti dva články učení Páně, které mají zvláštní význam pro současné poměry v lidstvu: odpoutanost od pozemských statků a přikázání lásky. „Blahoslavení chudí duchem“: to byla

první slova, která vyšla z úst Božského Mistra při kázání na hoře (Mat. 5, 3). Toto poučení jest nutnější než kdykoli jindy právě v těchto dobách materialismu, prahnoucího po statcích a požitcích této země. Všichni křesťané, ať bohatí nebo chudí, mají stále zrak upíratí k nebi, připomínajíce si, že „nemáme zde místa zůstávajícího, nýbrž vyhledáváme toho budoucího“ (k Žid. 13, 14). Bohatí nemají viděti svého štěstí ve věcech této země, ani vynakládati svých nejlepších sil na dosažení těchto statků. Ať se spíše pokládají toliko za jejich správce, kteří jsou si vědomi, že musejí skládati účty nejvyššímu Pánu, a ať považují své statky za drahocenné prostředky, které jim Bůh dal, aby jimi konali dobro; a ať neustávají rozdíletí přebytky mezi chudé, jak to přikazuje evangelium (srov. Luk. 11, 41). Jinak se na nich a jejich bohatství splní přísné slovo sv. apoštola Jakoba: „Nuže, boháči, zaplaťte s kvílením nad bídami svými, které na vás přijdou. Bohatství vaše shnilo a roucha vaše prožrána jsou od molů. Zlato a stříbro vaše zrezavělo a rez jejich bude na svědectví proti vám a stráví jako oheň tělo vaše“ (Jak. 5, 1-3).

45. Avšak také chudí směji sice podle zákonů lásky a spravedlnosti usilovati o potřebné statky a též o zlepšení svého postavení; mají však zůstatí „chudými duchem“ (Mat. 5, 3), ceníce výše duchovní statky, než statky a radosti pozemské. Ať dále pamatují, že se nikdy nepodaří, aby zmizely ze světa bídy, bolesti a strasti, jimž jsou podrobena i ti, kdo podle zevnějšku se zdají nejšťastnějšími. A proto všem je potřebná trpělivost, ta křesťanská trpělivost, která povznáší srdce k Božím zaslíbením věčného štěstí. „Nuže, bratří, vytrvejte trpělivě“ - zase mluvíme se sv. Jakobem - „až do příchodu Páně. Hle, rolník očekává drahocenného plodu zemského, jsa trpěliv, až obdrží plod raný i pozdní. Trpěliví buďte i vy, posilňte srdcí svých, neboť příchod Páně se přiblížil“ (Jak. 5, 7-8). Jenom tak se splní potěšující zaslíbení Páně: „Blahoslavení chudí!“ A není to marná útěcha a zaslíbení, jako sliby komunistův; jsou to slova života, jež obsahují v sobě nejvyšší skutečnost a jejichž pravdivost se plně projeví zde na zemi a pak ve věčné blaženosti. Opravdu, kolik chudých nalézá v těch-

to slovech a v očekávání království nebeského - které je již prohlášeno za jejich majetek: „Vaše je království Boží“ (Luk. 6, 20) - štěstí, které tak mnoho boháčů marně hledá ve svém bohatství, poněvadž jsou jím znaveni a stále dychtí po majetku ještě větším.

Křesťanská láska.

46. Ještě větší důležitost, jakožto lék proti zlu, o němž jednáme, a ještě bezprostředněji k jeho vyléčení směřuje přikázání lásky. Myslíme onu křesťanskou lásku, „trpělivou a dobrotivou“ (I. Kor. 13, 4), která chudých neponižuje a neuráží svou líčenou blahosklonností a povýšeností, onu lásku, která hned od počátku křesťanství získávala Kristu nejchudší mezi chudými, otroky. Proto děkujeme všem těm, kdož v díle milosrdenství - od konferencí svatého Vincence de Paul až po veliké novější organisace sociální péče - konají skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Čím více budou dělníci a chudí lidé zakoušeti sami na sobě, co pro ně činí láska, oživená ctností Kristovou, tím více budou odkládati předsudek, že křesťanství ztratilo svou účinnost a že Církev stojí na straně těch, kdo vykořisťují jejich práci.

47. Když však vidíme na jedné straně množství nuzných, kteří jsou opravdu postiženi nejvyšší bídou, a to bez své viny, a na druhé straně vedle nich tolik lidí, kteří marnotratnicky si dopřávají všech požitků a rozhazují ohromné obnosy na věci zcela neužitečné, pak musíme s bolestí uznati, že ani všichni řádně nezachovávají spravedlnosti, ani že nechápou, co žádá přikázání křesťanské lásky, aby si podle toho zařídili skutečný každodenní život. Proto je naším přáním, ctihodní bratří, abyste stále více, slovem i písmem, bylo objasňováno toto Boží přikázání, drahocenný to odznak, jež zanechal Kristus svým pravým učedníkům, aby se jím lišili ode všech ostatních; ono přikázání, které nás učí v každém trpícím viděti samého Ježíše a ukládá nám, abychom milovali lidi jako své bratry, tedy tou láskou, jakou náš Spasitel miloval nás; to jest, abychom obětovali za ně třeba i své statky, a kdyby bylo třeba, i život. Ať všichni a často si rozvažují rozsudek, pro jedny plný blaha, pro

druhé brozný, jež pronese nejvyšší Soudce v den posledního soudu: „Pojďte, požehnání Otce mého... neboť lačněl jsem a dali jste mi jísti; žíznil jsem a dali jste mi pítí... Vpravdě pravím vám: Pokud jste to učinili jednomu z nejmenších těchto bratří mých, mně jste učinili” (Mat. 25, 34 až 40). Naopak: „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného... neboť lačněl jsem, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem a nedali jste mi pítí... Vpravdě pravím vám: Pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších těchto, ani mně jste neučinili” (Mat. 25, 41 - 45).

48. Abychom si tedy zajistili život věčný a abychom mohli účinně podporovati lidi potřebné, nevyhnutelně se musíme navrátiti ke skromnějšímu životu; musíme se zřítci radovánek, často i neřestných, které nám vtíravě v takové hojnosti nabízí svět; musíme zapomenouti sami na sebe z lásky k bližnímu. Božská síla, která má v sobě moc obroditi lidi, se tají v onom „novém přikázání” (jak je Ježíš nazval) křesťanské lásky (Jan 13, 34), jehož věrné zachovávání vleje v srdce vnitřní mír, kterého nezná svět, a účinně bude odpomáhati zlům, která trápí svět.

Povinnosti přísné spravedlnosti.

49. Ale láska nikdy nebude opravdovou láskou, nebude-li stále dbáti spravedlnosti. Apoštol učí, že, „kdo miluje bližního, naplnil zákon”, a udává důvod toho: „Ponech vadž, Nesesmilníš’, ,Nezabiješ’, ,Nepokradeš’, a je-li které přikázání jiné, zahrnuje se ve slově tomto: ,Milovati budeš bližního svého jako sebe samého’” (Řím. 13, 8 - 9). Lze-li tedy, podle apoštola, všechny povinnosti uvést na jediné přikázání opravdové lásky, i takové, které jsou výrazem přísné spravedlnosti, jako nezabíjeti a nekrásti; pak láska, která zbavuje dělníka spravedlivé mzdy, není láskou, nýbrž jen bezcenným jménem a prázdnou skořápkou lásky. Ani není v pořádku, aby dělník přijímal jako almužnu to, co mu patří z důvodu spravedlnosti; ani se nesmí nikdo pokoušeti o to, aby se drobnými almužnami vymkl povinností, které ukládá spravedlnost. Láska i spravedlnost ukládají povinnosti, často vzhledem k téže věci, ale z různých hledisek; a dělníci plným právem -

vždyť toho vyžaduje jejich důstojnost - bývají velmi citliví v rozlišování povinnosti, které jiní vůči nim mají.

50. Proto zvláště důrazně se obracíme na vás, křesťanští zaměstnavatelé a průmyslníci. Váš úkol je často velmi nesnadný, protože nesete tíživé dědictví bludů nespravedlivého hospodářského řádu, který zhoubně ovlivňoval již několik pokolení. Buďte si i Vy vědomi své odpovědnosti. Je, bohužel, pravda, že jednání některých katolíků přispělo k tomu, že důvěra dělníků k náboženství Ježíše Krista byla otřesena. Nechtěli pochopiti, že křesťanská láska žádá uznání jistých práv, na která dělník má přísný nárok a která mu Církev zřejmě a výslovně uznala. Jak souditi o jednání takových katolických zaměstnavatelů, kteří si kdesi vynutili, že naše encyklika *Quadragesimo anno* ani nebyla čtena v kostelích jim podléhajících? Nebo oněch katolických průmyslníků, kteří až do dneška vystupovali jako nepřátelé dělnického hnutí, které jsme my tolik doporučovali? A není toho litovati, že vlastnického práva, uznaného Církví, se mnohdy zneužívalo k tomu, aby dělník byl podveden o svou spravedlivou mzdu a o svá sociální práva?

Spravedlnost sociální.

51. Ale kromě spravedlnosti, zvané směnné, jest i sociální spravedlnost, a ta rovněž ukládá povinnosti, jimž se nemohou vyhnouti ani zaměstnavatelé, ani dělníci. A je právě zvláštním rysem sociální spravedlnosti, vymáhati na jednotlivcích všechno to, čeho je třeba pro obecné blaho. Ale jako v každém živém organismu není postaráno o celek, nedostane-li se všem jednotlivým částem a všem jednotlivým údům všeho toho, čeho potřebují, aby mohly vykonávati svou funkci, zrovna tak nemůže býti řádně postaráno o sociální organismy a o blaho veškeré společnosti, nedá-li se jednotlivým jejich příslušníkům, to jest lidem vybaveným důstojností osoby, všechno to, co musí každý míti pro svůj společenský úkol. Vyhoví-li se tedy potřebám spravedlnosti sociální, pak stupňovaná činnost ve všem hospodářském životě, prováděná v klidu a v řádu, bude ovocem; a bude zároveň důkazem, jak je společenské těleso zdravé, podobně jako se zdraví lidského těla poznává

z toho, je-li jeho činnost nerušená a současně plná a plodná.

52. Nemůže se však říci, že by se učinilo zadost sociální spravedlnosti, nemají-li dělníci svou osobní existenci a existenci svých rodin zajištěnu dostatečnou mzdou; není-li jim usnadněna příležitost získati si nějaký skrovný majetek, aby se tak předcházelo pohromě všeobecného pauperismu; nezavádějí-li se pro ně vhodná opatření soukromým a veřejným pojišťováním pro dobu jejich stáří, pro případ nemoci nebo nezaměstnanosti. Zkrátka, abychom opakovali, co jsme řekli ve své encyklice *Quadragesimo anno*: „Teprve tehdy bude míti hospodářsko-socialní život pevné základy a splní své úkoly, bude-li se dostáváti celku i jednotlivcům všech statků, které mohou býti získány z bohatství přírodního a přírodními silami a technickou a sociální organizací hospodářského života; a těchto statků má býti tolik, aby se vyhovělo potřebám a slušným požadavkům stavovským a aby se lidem dopomáhalo k oné šťastnější životní úrovni, která - když se jen zachovává rozumná míra - ctnosti nejen neuškodí, nýbrž velmi ji podporuje.”¹¹

53. Nejsou dále, jak se dnes stále častěji přihází v otázce mzdy, jednotlivci s to, aby zachovali spravedlnost, leda když všichni učiní dohodu, že ji budou zachovávat. To se děje pomocí organizací zaměstnavatelů, bez kterýchžto organizací je skoro nemožno předejít konkurenčnímu boji, jenž bývá velikým nebezpečím pro práva dělnická. Proto jest povinností podnikatelů a zaměstnavatelů zakládati a k dalšímu rozvoji vésti takovéto organizace, které se stávají normálním prostředkem ke splnění spravedlnosti. - Ale také dělníci ať pamatují na své povinnosti lásky a spravedlnosti k zaměstnavatelům, a ať jsou přesvědčeni, že tak lépe zabezpečí své vlastní zájmy.

54. Pozorujeme-li tedy tuhou vnitřní spojitost hospodářského života, pak - jak jsme již řekli v encyklice *Quadragesimo anno* - není možno, aby zavládly ve vztazích hospodářsko-společenských spravedlnost a láska, leda pomocí soustavy stavovských a mezistavovských zařízení na pevných křesťanských základech. Tato zařízení (říkávalo se jim: stavy) se budou musiti vybudovati i užně, podle různých poměrů místních a podle potřeb doby.

STUDIUM A ROZŠÍŘENÍ SOCIÁLNÍ NAUKY CÍRKVE.

55. Aby se tato sociální práce stala tím účinnější, k tomu je nezbytně nutné, aby se co nejvíce studovaly sociální problémy ve světle církevních příkazů; a aby se znalost sociálních zásad pod záštitou Boží autority, jak byla propůjčena Církvi, šířila v míře co nejrozsáhlejší. Neboť vykazovali jednání katolíků na poli hospodářsko-sociálním nedostatky, to bylo často zaviněno tím, že si tito katolíci nevšímalí učení papežů o takových otázkách. Proto je nanejvýš nutné, aby se ve všech vrstvách společnosti šířilo a zdokonaľovalo stále lepší sociální vzdělání, podle různé vyspělosti rozumové u každého, a aby toto poznání sociální nauky Církve stále více pronikalo i do třídy dělnické. Závazné směrnice katolické Církve ať tak osvítlí svým bezpečným světlem rozum lidí a tak ať pohnou jejich vůli, aby si podle nich správně zařídili život a plnili svatě a horlivě své sociální povinnosti. Neboť tak se budou všichni usilovně snažiti, aby ve svém křesťanském životě potírali vnitřní rozpor a nedůslednost, do nichž jsme si již tolikrát stěžovali; z této nedůslednosti plyne, že jsou i katolíci, kteří sice nesporně plní své povinnosti přísně náboženské, kteří však v poměru pracovním, výrobním, vůbec ve své živnosti, v obchodu, veřejném úřadě jako by měli dvoje svědomí a žijí, bohužel, tak, že je to v křiklavém rozporu s jasnými předpisy spravedlnosti a křesťanské lásky. Takovýmto jednáním jsou na pohoršení pro duše kolísající a lidem nešlechterným dávají podnět k tomu, že pak opovrhují samotnou Církví.

56. K této mravní obnově v duchu křesťanském může velmi napomáhati křesťanský tisk. Ten může a má rozmanitými způsoby a poutavě přispívati k tomu, aby se stále lépe poznávala sociální nauka Církve; má dále přesně a obšírně informovati o činnosti nepřátel, má označovati obranné prostředky, které se jinde dobře osvědčily; má upozorňovati na chytráctví a podvody, jimiž se podařilo komunistům podle jejich programu přivábiti k sobě lidi dobré vůle, a předkládati účelné pokyny.

JAK SE ZAJISTITI PROTI NÁSTRAHÁM KOMUNISMU.

· 57. Touto věcí jsme se důkladně obírali již ve své promluvě 12. května minulého roku, avšak pokládáme za nutné, ctihodní bratří, abychom zvláště důrazně znova obrátili na ni vaši pozornost. Na počátku se komunism objevil, jak byl, v celé své zlotřilosti; brzo však zpozoroval, že takovým způsobem si od sebe odpuzuje národy a proto změnil taktiku a usiloval přilákat davy rozmanitými nástrahami, utajuje své vlastní plány za myšlenky, které samy v sobě jsou dobré a vábné.

Tak na příklad vidouce všeobecnou touhu po míru, vůdcové komunismu předstírají, že jsou nejhorlivějšími stoupci a šifiteli obecného hnutí pro světový mír; ale současně štvou do občanské a třídní války, která prolévá řeky krve; a cítíce, že jejich mír je na velmi slabém základě, uchylují se k neobmezenému zbrojení. Podobně pod různými jmény, která ani trochu neupomínají na komunism, zakládají spolky a časopisy, které slouží jedině k tomu, aby se svými ideami pronikli do prostředí, do kterých by se jinak nedostali; ba snaží se mnohdy s nasazením všech sil a věrolomně pronikati i do sdružení katolických a náboženských. Rovněž se někdy stává, že nevzdávající se ani tečky svého programu, zvu katolíky, aby s nimi spolupracovali na poli tak zvaném humanitním a charitativním, navrhující mnohdy i plány, které jsou zcela ve shodě s křesťanským duchem a naukou Církve. Jinde dále zacházejí v přetvářce až tak daleko, že namlouvají národům, že v zemích, kde křesťanství zapustilo více kořeny, nebo kde je vyšší vzdělání, bude komunismus míti ráz jiný, umírněnější, že nebude brániti náboženskému ctění Boha a bude dbáti svobody svědomí. Jsou dokonce i lidé, kteří, dovolávající se jistých změn, v poslední době zavedených v sovětském zákonodárství, vyvozují z toho, že komunism začíná poněkud opouštěti svůj programový boj proti Bohu.

58. Nuže, ctihodní bratří, pracujte usilovně, ať se věcí nedají oklamati! Komunism je svou vnitřní podstatou zvrácený, a nelze připustiti, aby někdo, jemuž záleží na záchra-

ně křesťanské a světské kultury, mu pomáhal v jakékoli věci. A kdyby někteří zbloudilci pracovali na vítězství komunismu ve svém státě, padnou mezi prvními jako oběti svého bludu a čím více vynikají starobylostí a velkolepostí své křesťanské kultury ty státy, do nichž se podařilo komunismu proniknouti, tím hroznějším ničitelem se tam ukáže nenávisť „bezbožníků”.

MODLITBA A POKÁNÍ.

59. Avšak „nebude-li Hospodin střežiti města, marně bdí ten, kdo je hlídá” (Žalm 126, 1). Proto jako poslední a nejmocnější prostředek doporučujeme vám, ctihodní bratři, abyste co nejúčinněji podporovali a prohlubovali ve svých diecésích ducha modlitby ve spojení s křesťanskou kajícíností.

Neboť když se apoštolové tázali Vykupitele, proč nemohli osvoboditi posedlého od zlého ducha, Pán odpovéděl: „Takový ďábel se nevymítá leč modlitbou a postem” (Mat. 17, 20). Rovněž zlo, které dnes trápí lidskou společnost, nebude moci býti přemožena leda všeobecnou svatou křížovou výpravou modlitby a pokání; a doporučujeme snažně všem, zvláště rozjímavým řádům, mužským i ženským, aby zmnohonásobili své modlitby a své oběti, aby vyprosili s nebe pro Církev mohutnou pomoc v nynějších zápasech a mocnou přímluvu Neposkvrněné Panny, která, jako kdysi rozdrtila hlavu starého hada, je vždy bezpečnou záštitou a nepřemožitelnou „pomocnicí křesťanů”.

Orgány a pomocníci při tomto sociálním díle Církve.

KNĚŽÍ.

60. Při světovém díle záchrany, jež jsme právě načrtli, a při používání záchranných prostředků, které jsme stručně naznačili, jsou služebníky a dělníky v první řadě kněží.

Tysám Ježíš Kristus vyvolil a ustanovil. Jim mocí zvláštního povolání, pod vedením biskupů a v synovské poslušnosti k Náměstku Kristovu na zemi, svěřena úloha nésti ve všech dobách před lidstvem hořící pochoděň víry a současně vlévati věřícím stále onu nadpřirozenou naději, se kterou vždy Církev dobyla tolika vítězství, do kolika bojů pro Krista se dostala: „To jest vítězství, které přemáhá svět. víra naše“ (I. Jan, 5, 4).

61. Při tom zvláště připomínáme kněžím výzvu svého předchůdce Lva XIII., blahé paměti, aby šli k dělníku. My tuto výzvu bereme za svou a doplňujeme ji: „Jděte, zvláště k chudým dělníkům, a vůbec, jděte k chudým“, jak to velí učení Ježíšovo a jeho Církev. Chudí vskutku jsou vydáni nejnebezpečnějším nástrahám agitátorů, kteří zneužívají jejich bídy, aby v nich zanítily závist proti bohatým, a aby je popudili, by si sami vzali násilím všechno to, co, jak se jim zdá, jim nespravedlivě odpírá osud. Nejde-li kněz k dělníkům a k chudině, aby je zabezpečil před předsudky a bludnými teoriemi nebo je z těchto klamů vyvedl, pak se snadno stanou kořistí hlasatelů komunismu.

62. Nepopíráme věru, že se mnoho udělalo v této věci do dnešní doby, zvláště po vydání encyklik *Rerum novarum* a *Quadragesimo anno*; a proto s oteckou radostí sledujeme zde horlivé snahy tolika biskupů a kněží, kteří vymýšlejí a zkoušejí, arci s patřičnou rozvážnou obezřetností, nové způsoby apoštolátu, které by lépe vyhovovaly moderním potřebám. Ale je známo, že ještě naprosto nestačí pro potřeby naší doby to, co bylo dosud v té věci uděláno. Když je vlast v nebezpečí, pak všechno, co není nezbytně nutné k životu nebo co přímo nesměhuje k obraně státu, ustupuje až do pozadí; podobně v našem případě každá jiná práce i když krásná a dobrá má ustoupiti živelné potřebě zachrániti základ křesťanské víry a křesťanské kultury. A proto kněží v jednotlivých farnostech, když udělali pro pravidelnou duchovní správu věřících tolik, kolik je nutno, ať pak si nejdvětší část svých nejlepších sil a své činnosti vyhradí na to, aby znovu získali Kristu a Církvě masy dělnické a současně aby vnášeli ducha křesťanství do sdružení a do obcí, které jsou mu více odcizena. Naleznou

potom jistě takoví kněží ve vrstvách lidových bojnost plodů své námahy, jakých sami ani netušili, a to jim bude náhradou za tvrdou práci prvního orání. Tak na příklad jsme viděli a vidíme v Římě a ve mnohých jiných hlavních městech, kde při vzniku nových kostelů ve čtvrtích na periferii se ponenáhlu tvoří horlivé farnosti a kde dochází k opravdovým zázrakům obrácení mezi obyvatelstvem, které dosud bylo náboženství nepřátelské jediné proto, že ho neznalo.

63. Avšak nejpůsobivějším prostředkem apoštolátním mezi zástupy lidí chudých a prostých jest příklad kněze, příklad všech kněžských ctností, jak jsme je popsali ve své encyklice „Ad catholici sacerdotii“;¹² v našem pak případě zvláště je nutný zářivý příklad života Božího kněze, pokorného, chudého, nezištného, věrný to obraz Božského Mistra, jenž mohl prohlásiti s božskou upřímností: „Lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil“ (Mat. 8, 20). Denní zkušenost ukazuje, že kněz opravdu a evangelicky chudý a nezištný dělá divy dobra uprostřed křesťanského lidu, jako sv. Vincenc de Paul, farář Arský sv. Jan Kř. Vianney, svatý Josef B. Cottolengo, sv. Jan Bosco a nesčetní jiní; kdežto kněz lakotný, který ve všem hledá jen svůj zisk a výhody, jak jsme se zmínili v encyklice již uvedené, i když se nezřítí jako Jidáš do propasti zrady, bude při nejmenším prázdnou „mědí zvučící“ a neužitečným „znějícím zvoncem“ (I. Kor. 13, 1), a velmi často spíše překážkou než nástrojem milosti uprostřed lidu. A když světský nebo řeholní kněz z povinnosti svého úřadu musí spravovati pozemské statky, ať pamatuje, že musí nejen úzkostlivě zachovávatí všecko to, co předpisuje láska a spravedlnost, nýbrž že se musí zvláště usilovně snažiti o to, aby byl pravým otcem chudiny.

KATOLICKÁ AKCE.

64. Od kněžstva se obracíme se svým otcovským pozváním ke svým předrahým synům nekněžím, kteří bojují v řadách tak nám milé Katolické akce, kterou jsme prohlásili při jiné příležitosti (12. května 1936) za „zvláště prozřetelnostní pomocný prostředek“ pro práci Církve, tak

nesnadnou za těchto poměrů. Vskutku Katolická akce je také apoštolátem sociálním, poněvadž se snaží šířiti Království Kristovo netoliko v jednotlivcích, nýbrž i rodinách a ve společnosti. Má tedy především dbáti o to, aby se zvláštní pečlivostí vychovávala své členy a připravovala je na svaté boje Hospodinovy. Pro takovou výchovnou práci (arci ve všech dobách nezbytnou, ale ve dnešní době nezbytnou nevyhnutelně), která musí vždy předcházeti jako základ před přímou a skutečnou akcí, jistě dobře poslouží studijní kroužky, sociální týdny, dobře uspořádané kursy přednáškové a všechna ostatní zařízení hodící se k tomu, aby se poznalo řešení sociálních problémů ve smyslu křesťanském.

65. Pracovníci v Katolické akci, takto vhodně připravení a vyškolení, jistě budou prvními a bezprostředními apoštolu u svých druhů v práci a budou vzácnými pomocníky v díle kněží, vytrvale stále dále šíříce světlo pravdy a odpomáhající četným a velkým bídám tělesným i duchovním uprostřed společnosti, které se vzpírají proti horlivé činnosti sluhů Božích často z toho důvodu, že jsou proti nim naplněny tvrdošíjnými predsudky, nebo že v nich vládne veliká náboženská lhostejnost. Tito lidé pod vedením kněží vyznačujících se po této stránce zvláštní zkušeností, zmužile a velkomyslně budou pracovati nábožensky mezi dělnickým lidem; a na tom nám mnoho záleží, protože to pokládáme za nejvhodnější prostředek, aby se milovaní naši synové dělníci ubránili před nástrahami komunismu.

66. Vedle tohoto apoštolátu individuálního, který pozhnaně a účinně uplatňuje svůj vliv na jednotlivce cestou soukromou, jest úlohou členů Katolické akce propagovati v rozsáhlé míře slovem i skutkem učení obsažené ve veřejných dokumentech papežských, učení, které vede k vybudování křesťanské správy ve státě.

POMOCNÁ SDRUŽENÍ.

67. Vedle Katolické akce se seskupují jiná sdružení, které jsme již označili jakožto její pomocníky. I tyto tak pro-

spěšné organisace vybízíme s otcovskou láskou, aby se zasvětily velikému úkolu, o němž jednáme a jenž nyní předstihuje svou živelní důležitostí všechny ostatní úkoly.

ORGANISACE TRÍDNÍ.

68. Myslíme rovněž na organisace třídní: jako dělníků, zemědělců, inženýrů, lékařů, zaměstnavatelů, spisovatelů a jiné podobné; tedy organisace lidí (mužů i žen) se stejným vzděláním a tudíž již jaksí přirozeně spojených ve stejnorodé skupiny. Právě tyto skupiny mají důležité poslání, aby vnesly onen řád do společnosti, jež jsme měli na mysli při encyklice *Quadragesimo anno*, a aby tak rozšířily uznání království Kristova na různých polích kultury a práce.

69. Pokládal-li pak stát, vzhledem na změněné poměry v hospodářském a sociálním životě, za svou povinnost zasahovati podrobnými zákonodárnými ustanoveními do těchto zařízení, ano, dokonce je i řídit - při čemž ovšem se nesmí nešetrně sahati na svobodu a na iniciativu soukromou - ani v takovém případě nesmějí se členové Katolické akce opovážiti, aby se stavěli stranou, nýbrž musejí bedlivě počítati s danými poměry a musejí - arci obezřetně - spolupracovati v tom směru, aby se otázky naší doby řešily podle zásad katolického učení, a ať pilně, loyálně a ochotně se účastňují činnosti v těchto institucích s tím úmyslem, aby vnášeli do nich křesťanského ducha, který je vždycky zdrojem řádu ve státě a bratrské spolupráce mezi občany.

VÝZVA KE KATOLICKÝM DĚLNÍKŮM.

70. Slovo zvláště otcovské chtěli bychom pronésti k našim drahým dělníkům, mladým i starým, kterým, - snad v odměnu za jejich věrnost, mnohdy až hrdinskou, v těchto dobách tak nebezpečných - se dostalo velmi vznešeného a těžkého poslání. Pod vedením svých biskupů a svých kněží mají zpět přivésti k Církvi a k Bohu samému ony ohromné řady svých bratří v práci, kteří v hořké roztrpčenosti, že jejich význam byl nespravedlivě snižován ne-

bo, že se s nimi nejednalo s úctou, na kterou mají právo, vzdálili se od Boha. Katoličtí dělníci ať svým příkladem a svými slovy ukazují těmto svým zbloudilým bratřím, že Církev je něžnou matkou všech, kdo do únavy pracují a kdo pod útrapami trpí a že se nikdy v minulosti nezpronevěřila ani v budoucnosti nezpronevěří své svaté mateřské povinnosti brániti své dítky. Vyžaduje-li toto poslání, které oni mají splniti v dolech, v továrnách, na staveništích a vůbec kdekoli se pracuje, někdy velikých obětí, ať si vzpomenu, že Spasitel světa dal netoliko příklad práce, nýbrž i příklad obětí.

KATOLÍCI AŤ JSOU SVORNÍ!

71. Na všechny své dítky, každé společenské třídy, každého národa, každé náboženské a laické skupiny v Církvi, obracíme se s novou a ještě důtklivější výzvou ke svornosti. Vícekrát již naše otcovské srdce bylo trpce zarmouceno rozpory mezi katolíky, rozpory, které vrhají do bratrovražedných zápasů syny téže matky Církve; rozpory, které bývají často malicherné ve svých příčinách, ale vždy osudné ve svých následcích. Tak býváme svědky, že lidé rozvratu, i když jich není mnoho, těží z těchto nesvárů, rozdmýchávají je a nakonec se jim podaří jejich plán, aby se katolíci potírali navzájem. Po událostech posledních měsíců mělo by se zdáti naše napomenutí zbytečným. Opakujeme je však ještě jednou těm, kdo nepochopili nebo snad nechtějí chápati. Ti, kdo pracují, aby zvýšili rozpory mezi katolíky, berou na sebe strašnou odpovědnost před Bohem a před Církví.

VÝZVA KE VŠEM TĚM, KDO VĚŘÍ V BOHA.

72. Avšak při tomto boji, jež rozpoutaly mocnosti temnoty, aby vyhladily z lidských duší i pouhý pojem Boha, je nám blaživou nadějí, že kromě těch, kdo se s hrdostí blásí ke křesťanství, vzchopí se k mohutnému odporu také všichni ti (a je to převážná většina lidstva), kdo ještě věří v Boha a klanějí se mu. Obnovujeme tedy výzvu, kterou jsme učinili před pěti roky ve své encyklice „Caritate

Christi", aby odhodlaně a srdečně spolupracovali také oni, aby od lidstva bylo odvráceno veliké nebezpečí, které ohrožuje všechny. Neboť - tak jsme to řekli tehdy - jako „víra v Boha je neochvějným základem všeho sociálního řádu a vší odpovědnosti na zemi, a proto všichni ti, kdo nechtějí anarchie a teroru, mají se energicky přičiňovati, aby nepřátelé víry neuskutečnili plány, jež s takovou silou a s takovou otevřeností ohlásili.“¹³

POVINNOSTI KŘESŤANSKÉHO STÁTU.

Stát má podporovati Církev.

73. Vyložili jsme, ctihodní bratří, pozitivní úkol - a to po stránce teoretické i praktické - jež vzala na sebe Církev mocí svého vlastního poslání, svěřeného jí Kristem, totiž budovati křesťanskou společnost a za našich dnů potírati a mařiti plány komunismu; a obrátili jsme se se svou výzvou ke všem a jednotlivým třídám společnosti.

Avšak při tomto díle má pozitivně s Církví spolupracovati také křesťanský stát, prostředky jemu vlastními, které však, i když jsou to prostředky vnější, přece jen slouží konec konců také duším.

74. Proto vlády států ať vynaloží všechno úsilí na to, aby zabránily, by bezbožecká propaganda, otfásající veškerými základy řádu, neprováděla svého zhoubného díla na jejich územích. Neboť nebude nic znamenati na světě autorita, nebude-li se opírat o autoritu velebnosti Boží, a nebude pevnou přísaha, nepřisahá-li se ve jménu Boha živého. Proto pokládáme za účelné opakovati zde to, co jsme často a s důrazem řekli, zvláště ve své encyklice „Caritate Christi“: „Jak se může udržeti v platnosti jakákoli smlouva nebo jakou cenu může míti dohoda, kde chybí jakákoli záruka svědomí, kde padla veškerá víra v Boha, veškerá bázeň Boží? Když tato základna byla rozvrácena, padá s ní každý mravní zákon a pak není již prostředku, jímž by se mohlo zabrániti postupnému, ale nevyhnutelnému zhroucení národů, rodiny, státu, i samé lidské kultury.“

Zajištění obecného blaha.

75. Dále má stát, co nejpečlivěji, budovati takové hmotně životní podmínky, bez kterých žádný stát, ani nejspokradanější, se nemůže udržeti; a má opatřovati zaměstnání především otcům rodiny a mládeži. Za tím účelem ať správy států vybízejí zámožné vrstvy, aby vzhledem na naléhavé potřeby obecného blaha vzaly na sebe břemena, bez kterých lidské společnosti nelze zachrániti, a bez kterých by to nakonec dobře nedopadlo ani s vlastníky samými. Nezbytná pak opatření státu musejí býti taková, aby postihla opravdu ty, kdo oplývají majetkem a ještě stále jej rozmnožují na velikou škodu bližních.

Obezřetná a střízlivá státní správa.

76. Stát sám, jsa si pamětliv své odpovědnosti před Bohem a před společností, ať obezřetnou a střízlivou správou jest příkladem pro všechny ostatní. Dnes více než kdykoli jindy vyžaduje velmi těžká světová krise, aby ti, kdo rozhodují o ohromných fondech, které jsou plodem potu a práce milionů občanů, měli stále před očima jen obecné blaho, a aby pořád sledovali jeho co možná největší rozkvět. I představitelé státu a všichni úředníci vyšší i nižší ať plní z poslušnosti ke svědomí věrně a nezištně své povinnosti, majíce skvělý příklad ve vynikajících lidech z doby minulé i přítomné, kteří v neúnavné práci obětovali všecek svůj život pro blaho vlasti. Ve styku pak států mezi sebou ať jsou usilovně odstraňovány ony umělé překážky hospodářského života, které vyplývají ze vzájemného podezřívání a nenávisti, když přece všichni národové země tvoří jedinou rodinu Boží.

Ať se ponechá Církvi svoboda.

77. Při tom však ať státy ponechávají Církvi plnou svobodu, aby mohla splniti své Bohem svěřené poslání spásy duší, a aby tak již tím mocně přispěla k záchraně národů z přítomné strašné trýzně. Dnes na všech stranách se úzkostlivě volá po mravních a duchovních silách; a právem,

protože zlo, jež má býti potřebo, jest především - pozorujeme-li je v jeho prvním zdroji - zlem povahy duchovní; zkažené názory jsou oním zdrojem, z něhož se železnou nutností pramení žalostné a bezbožné oblidnosti komunismu. Nuže, mezi mravními a náboženskými silami vyniká nesporně katolická Církev; a proto již i samo blaho lidstva vyžaduje, aby se nedělaly překážky její činnosti.

78. Jedná-li se jinak a tvrdí-li se současně, že se dosáhne tohoto cíle čistě hospodářskými a politickými prostředky, pak nesporně upadají státy do nebezpečného bludu. Neboť když se náboženství vylučuje ze školy, z výchovy mládeže, z veřejného života, když se vydávají v posměch kněží a posvátné církevní obřady, nepodporuje se tak onen materialism, z něhož vyvěrá komunism? Ani mocenské prostředky, byť sebe lépe organisované, ani pozemské ideály, byť sebevětší a sebeušlechtilější, nejsou s to, aby zvládly hnutí, jehož kořenem jest právě přeceňování statků pozemských.

79. Avšak kojíme se důvěrou, že ti, kdo řídí osudy národů, byť jen poněkud si byli vědomi onoho krajního nebezpečí, které dnes ohrožuje všechny národy, budou stále více pocítovati přísnou povinností nedělati Církvi překážek, když plní své poslání; a to tím více, že plaíc je - ač má vlastním účelem pomáhati člověku ke štěstí věčnému - neoddělitelně pracuje také o blaho pozemské a přispívá k jeho rozkvětu.

OTCOVSKÁ VÝZVA KE ZBLLOUDILÝM.

80. Nemůžeme však ukončiti tohoto okružního listu, a bychom nepronesli slovo povzbuzení zrovna i k těm svým synům, kteří jsou již zachvácení nebo skoro zachvácení zlem komunismu. Vybízíme je živě, aby poslechli hlasu Otce, který je miluje; a prosíme vroucně Pána, aby je osvítil, aby je odvedl od srázné cesty, která je prudce strhuje do politováníhodné zkázy, a aby i oni poznali, že jediným zachráncem jest Ježíš Kristus, náš Pán: „Neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spasení býti.“ (Skutky apoš. 4, 12.)

Závěr.

SV. JOSEF VZOREM A PATRONEM.

81. A konečně abychom urychlili tolik všemi kýžený „mír Kristův v Království Kristově“,¹⁴ stavíme velikou akci katolické Cirkve proti světovému bezbožeckému komunismu pod záštitou mocného Ochránce Cirkve sv. Josefa. Vždyť ten patřil ke třídě dělnické a zakoušel tíži chudoby na sobě i na sv. Rodině, jíž byl bdělou a oddanou hlavou; jemu bylo svěřeno Božské Dítě, když Herodes vysílal proti Němu své vrahy. Svým životem nejvěrnějšího plnění každodenních povinností zanechal příklad všem těm, kdo si musejí vydělávati chleba prací svých rukou a zasloužil si jména „Spravedlivý“, jsa živým příkladem oné křesťanské spravedlnosti, která má ovládati sociální život.

82. My tedy, očima víry patříce k výšinám, vidíme nová nebesa a novou zemi, o nichž mluví prvý náš předchůdce, svatý Petr.¹⁵

Kdežto sliby falešných proroků na této pomíjející zemi hasnou v krvi a v slzách, jako s nebe zaznívá k nám líbezně velké apokalyptické proroctví Spasitele světa: „Ejhle, já novými činím věci“ (Apok. 21, 5).

Nezbývá nám, ctihodní bratří, než abychom pozvedli svých otcovských rukou a svolali apoštolské požehnání na Vás, na Vaše kněžstvo a lid, na veškerou velikou rodinu katolickou.

Dáno v Římě u sv. Petra, ve svátek sv. Josefa, Ochránce obecné Cirkve, 19. března 1937, v šestnáctém roce našeho pontifikátu.

PIUS XI.

1. Pius IX., enc. Qui pluribus, 9 listopadu 1846; sr. Sylabus § IV. — str. 3.
2. Lev XIII., enc. Quod apostolici muneris, 28. prosince 1878. — str. 8.
3. Pius XI., enc. Divini illius Magistri, 31. prosince 1929. — str. 17.
4. Pius XI., enc. Casti Connubii 31. prosince 1930 — str. 18.
5. Lev XIII., Rerum novarum, 15 května 1891 — str. 19.
6. Pius XI., enc. Quadragesimo anno, 15. května 1931 — str. 19.
7. Lev XIII., enc. Diuturnum illud, 20. června 1881 — str. 20.
8. Lev XIII., enc. Immortale Dei, 1. listopadu 1885 — str. 20.
9. M. T. Cicero, De officiis, I, 42 — str. 22.
10. Pius XI., motu proprio In multis solaciis, 28. října 1936 str. 24.
11. Pius XI., enc. Quadragesimo anno, 15. května 1937 — str. 29.
12. Pius XI., enc. Ad catholici sacerdotii, 20. prosince 1935 str. 34.
13. Pius XI., enc. Caritate Christi, 3. května 1932 — str. 38.
14. Sr. Pius XI., enc. Ubi arcano, 23. prosince 1922 — str. 41.
15. II. list sv. Petra 3. 13; sr. Isaiáš 65, 17; 66. 22; Apok. 21, 1. — str. 41.

OBSAH

Předmluva	5
Úvod	7

JAK SI POČÍNALA CÍRKEV VŮČI KOMUNISMU

Odsuzovala jej již dříve	7
Projevy nynějšího papeže	8
Nutnost nového slavnostního projevu	9

UČENÍ A OVOCE KOMUNISMU

Učení	9
Rozšíření	12
Smutné výsledky	14
Otcovská láska k ujařmeným národům v Rusku	16

SVĚTLÁ NAUKA CÍRKVE

Nejvyšší skutečnost: Bůh	17
Člověk a rodina	17
Společnost	18
Krása této nauky Církve	20
Je pravda, že Církev podle této nauky nejednala?	21

LÉKY A PROSTŘEDKY.

Pomoc je nutna	23

Obnova křesťanského života	23
Studium a šíření sociální nauky Církve	30
Jak se zajistí proti nástrahám komunismu	31
Modlitba a pokání	32

ORGÁNY A POMOCNÍCI PŘI TOMTO SOCIÁLNÍM DÍLE CÍRKVE

Kněží	32
Katolická akce	34
Pomocná sdružení	35
Organisace třídní	36
Výzva ke katolickým dělníkům	36
Katolíci at' jsou svorni	37
Výzva ke všem těm, kdo věří v Boha	37
Povinnosti křesťanského státu	38
Otcovská výzva k zbloudilým	40

ZÁVĚR

Svatý Josef vzorem a patronem	41

Pius XI.
DIVINI REDEMP'TORIS
O bezbožeckém komunismu
Přeložil
Dr. Bedřich Vašek
Vydala
Katolická akce v Olomouci
v září roku 1938
Vytiskla
knihtiskárna
Františka Navrátila
v Břeclavi